

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG
&
ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ - СКОПЈЕ

НАУЧЕН СОБИР
Скопје, 27 ноември 1997 г.

**СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ
НА НАСЕЛЕНИЕТО
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
УСЛОВИ НА ТРАНЗИЦИЈА**

- РЕФЕРАТИ И ДИСКУСИИ -

Фондација "Фридрих Еберт"
Канцеларија Скопје
Скопје, ноември 1998 год.

Издавач:
Фондација "ФРИДРИХ ЕБЕРТ"
Канцеларија Скопје
Бул. Партизански одреди бр.89
91000 Скопје, Република Македонија

За издавачот:
Милинка Трајковска

Стручна редакција:
д-р Благоја Наневски
д-р Весна Стојанова

Лектор:
Марија Станкова

Техничка обработка:
Миле Митровски

Печат и реализација:
"АМК МАКДИЗАЈН", д.о.о. - Скопје

Тираж: 500 примероци

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР 5

I. РЕФЕРАТИ

- 1. д-р Јорде Јакимовски**
СОЦИЈАЛНОТО РАСЛОЈУВАЊЕ И ПОТРЕБАТА
ОД СОЦИЈАЛНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 9
- 2. м-р Весна Димитриевска**
ПОИМОТ СИРОМАШТИЈА И МОЖНОСТИ
ЗА НЕЈЗИНО МЕРЕЊЕ 19
- 3. д-р Љубица Чонева**
СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА ВО ФУНКЦИЈА НА
СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО
ВО МАКЕДОНИЈА 31
- 4. д-р Благоја Наневски**
ЕКОНОМСКИ И ФИНАНСИСКИ АСПЕКТИ НА
СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО 49

II. ДИСКУСИИ

- 1. Доц. д-р Димитар Трајковски**
СЕМЕЈСТВОТО ВО СОВРЕМЕНИОТ СИСТЕМ
НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 69
- 2. Благоица Новковска**
ЖИВОТНИОТ СТАНДАРД НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПЕРИОДОТ НА ТРАНЗИЦИЈА 77
- 3. Јордан Јовановски**
СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ НА ГРАЃАНИТЕ
КОРИСНИЦИ НА СОЦИЈАЛНА ПОМОШ
ВО МАКЕДОНИЈА 85

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски",
Скопје

369(497.17) (063)

СОЦИЈАЛНАТА сигурност на населението во Република Македонија
во услови на транзиција : реферати и дискусии / Научен собир, Скопје,
27 ноември 1997 г. ; [стручна редакција Благоја Наневски, Весна
Стојанова]. - Скопје : Фондација "Фридрих Еберт" Канцеларија Скопје,
1998. - 152 стр. : табели ; 20 см

"... научниот собир "Социјалната сигурност на населението во
Република Македонија во услови на транзиција" / Михаел Вајхерт,
Александар Петроски: стр. 5-6. - фусноти кон текстот.
- Библиографија кон одделни трудови

ISBN 9989-9988-2-5

1. Наневски, Благоја 2. Стојанова, Весна
а) Социјална сигурност - Македонија - Софири

CK

вање, сме откриле случај каде што имотс е води на прабаба, а внукот се јавува со комплетна документација за остварување на социјално заштитно право, со образложение дека тој ништо не поседува. Заради сето ова се добива нереална слика за имотната состојба на граѓаните.

Во една ваква дискусија не би можеле да се опфатат сите животни варијанти на кои се начини луѓето се снајдуваат, за покрај другото да остварат и социјална помош. Можам да кажам дека ни недостасува една социјална карта на граѓаните со чија помош би се видела правата слика на нивната имотна положба.

* * *

Д-р Трајче Мицески,
Институт за тутун - Прилеп

НЕКОИ АСПЕКТИ НА СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ НА ТУТУНОПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ

Употребувајќи го терминот социјална сигурност на тутунопроизводителите, сакаме да истакнеме само некои аспекти за обезбедување на сигурност во живењето на тутунопроизводителите и нивното социјално осигурување. Овде пред се се мисли на индивидуалните тутунопроизводители на кои основна дејност им е тутунопроизводството, дополнето со друга земјоделска активност.

Тутунопроизводството е прва алка во синџирот на активности на тутунското стопанство, одосно негова примарна фаза. Тоа значи дека резултатите од тутунопроизводството се многу значајни за останатите стопански активности на тутунот. Поаѓајќи од големото значење на тутунот како земјоделска култура во вкупното земјоделско производство, ќе бидиме во право ако речеме дека треба да се размислува за подобрување на неговата организација во современ начин на производство, каде до израз ќе дојде вработеноста, социјалната сигурност и неговата ефикасност.

1. Кус осврт врз тутунопроизводството и неговото значење

Големото влијание на природните и економските фактори врз тутунопроизводството овозможиле оваа гранка во Р Македонија да стане традиционална. Тоа произлегува оттаму што тутунот како култура за нашата држава има големо значење, како од економски аспект (пред сè поради извозната ориентираност), така и од социјален аспект. Досегашниот период говори дека со примарното производство на тутун се занимаваат околу 50.000 индивидуални тутунопроизводители-домаќинства, со над 200.000 лица, што значи над 10 % од вкупното население во нашата Република. Сигурно дека овој број не е секогаш ист по години, но важно е да се напомене дека истиот во наредниот период ќе се зголемува во однос на последните четири години (1994-1997).

Заради појасна претстава за движењето на бројот на тутунопроизводители - по години ќе се послужи-ме со Табела 14 и Графикон 1.

Табела 14: Број на индивидуални тутунопроизводители -домаќинства по години (1987-1997)

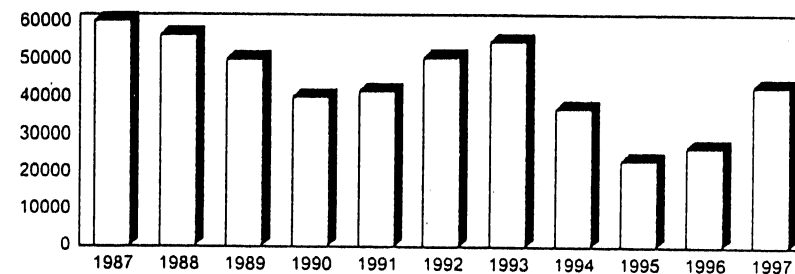
Години	1987	1988	1989	1990	1991
Вкупно тутунопроизвод.	57.826	54.440	49.135	38.809	40.750

1992	1993	1994	1995	1996	1997
49.348	53.809	35.416	24.752	27.110	42.410*

Извор: Анализа на остварените резултати од работењето на Деловниот систем „Југотутун“ според завршните сметки од 1995 и 1996 година, Скопје 1995, 1996 г.
*Податокот за 1997 година е земен од Информацијата за актуелните состојби во тутунопроизводството за 1997 година, од Министерството за земјоделство на Р Македонија, септември 1997 година

Графикон 1: Број на индивидуални тутунопроизводители домаќинства по години

Самата побарувачка на ориенталски тутуни на светските пазари овозможува да дојде до израз извозното значење на тутунот и остварувањето на нето девизен ефект, односно од вкупното производство на тутун 85 % е наменето за извоз. Во наредниот период, со добра развојна стратегија, се очекува зголемување на производството на тутун.

Произведениот тутун по години се движеше различно. Тоа најдобро може да се види од Табела 15 и Графикон 2.

Табела 15: Производство на тутун во Р Македонија во периодот 1986-1997 година - во тони

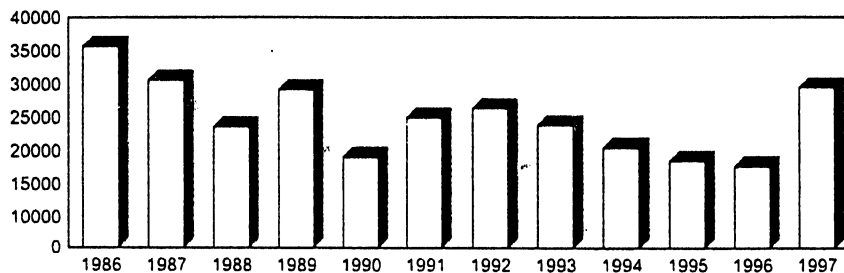
Години	1986	1987	1988	1989	1990
Вкупно производство	35.020	28.648	22.259	27.537	16.452

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
25.195	26.502	24.002	18.862	15.683	15.412	28.282*

Извор: Статистички годишник на Р Македонија 1997, Скопје, декември 1997 година, стр. 333.

*Податокот за 1997 година е земен од Информацијата за актуелните состојби во тутунопроизводството за 1997 година од Министерството за земјоделство на Р Македонија, септември 1997 година

Графикон 2: Производство на тутун во Р Македонија во периодот 1986-1997 година

2. Унапредување на производството на тутун од аспект на вработеност и обезбедување на социјална сигурност на тутунопроизводителите

Економска оправданост и социјалното значење на тутунот овозможуваат оформување на развојна стратегија на тутунските стопански субјекти, каде во преден план ќе дојде до израз квалитетот и продуктивноста на тутунот. Правилното формулирање на развојната стратегија има важна улога за унапредувањето на тутунопроизводството во нашата земја.

Тоа подразбира развивање на современо производство на тутун со целосна посветеност на истото, во семеен (и проширен) облик, односно развивање на фармерско производство на тутун. На прв поглед тоа го овозможуваат природните услови, обработливите површини на тутун, бројните тутунопроизводители, традицијата, можноста за вработеност, егзистенција, проширување на домашниот буџет итн.

Некои од индивидуалните производители во новонастанатите услови на стопанисување имаат реални можности да развијат мали приватни - семејни претпријатија за производство и обработка на тутун, односно во светот познато и во фармерски вид. Развивањето на фармерско производство на тутун подразбира современо производство на тутун, употреба на совре-

мена, во г-атокот скромна, механизација и поголема површина на обработлива земја, што некои индивидуални семејства ја поседуваат, а, исто така, во овие услови на стопанисување може без проблеми да се обезбеди.

3. Заклучок

Заради целосност во изнесувањето ќе истакнеме дека тутунопроизводството како земјоделска активност ангажира голем дел од населението (над 10 % од вкупното население од Републиката) и истото дава можности за обезбедување на егзистенција на активните тутунопроизводители чија основна дејност е тутунопроизводството, дополнета со друга земјоделска активност (градинарство, овоштарство, поледелство и сл.) и обезбедување на социјална сигурност по пат на годишна партиципација во соодветните фондови за: здравствено, инвалидско и пензиско осигурување.

Тутунопроизводството, исто така, дава можности за дополнување на семејниот буџет како дополнителна активност на домаќинствата, доколку природните услови и условите на живеење на домаќинството го овозможуваат тоа. Со оглед на тоа што во тутунопроизводството за некои активности (како што се садењето, берењето, а особено нижењето на тутунот) се вклучени и постари лица, деца и младинци, истото делува во однос на стекнување навика за работа, воспитно и искусно.

* * *

Литература:

- Мицески д-р Трајче:** Некои аспекти на развојната стратегија на тутунското стопанство. 18-ти Симпозиум за тутун, Охрид, 1997.
- Попоски д-р. Љупчо:** Фактори кои влијаат врз зголемената производност на ориенталските тутуни во Р Македонија. Тутун бр. 1-12, 1993.
- Узуноски д-р. Миле:** Производство на тутун. Стопански весник, Скопје, 1985 година.
- Социјалната сигурност на населението во Република Македонија во услови на транзиција. Реферати за истомениот научен собир во организација на Економски институт-Скопје, Институт за социолошко и политичко-правни истражувања-Скопје и Фондацијата Фидрих Еберт канцеларија-Скопје, 27.11.1997 год.**

**Калчо Митев, Републички завод за
унапредување на домаќинството - Скопје**

СТАНДАРДИ И НОРМИ ЗА ПЛАНИРАЊЕ ИСХРАНАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО

1. Стандарди во исхраната на населението

Планирање на исхраната подразбира почитување и примена на утврдени норми и критериуми за исхрана, со што се обезбедува нормален раст и развој на човечкиот организам. Меѓународната организација за производство на храна и исхрана (ФАО) и светската здравствена организација, имаат изработени стандарди и норми за задоволување на физиолошките потреби во храна на човекот - населението. Во рамките на овие норми и стандарди, во текот на овој период, се појавени и национални нормативи за исхрана од кои најпознати се стандардите за исхрана од Американската академија на науки (РДА), француски стандарди и др.

Во Република Македонија постојат стандарди и норми од поранешната СФРЈ и истите се во примена во исхраната на населението. Овие стандарди се усогласени со специфичностите на условите на живеење и националните традиции и навики во исхраната на нашето население. Во зависност од овие специфичности, физиолошките норми за исхрана на населението во светот се различни и тоа со отстапувања во просек од +10 до -10% од признаените општи стандарди и норми.